

Nebeský kruh z Nebry

O kultu nebeských těles, zvláště měsíce vypovídá také výjimečný nález „nebeského terče“ z lokality NEBRA v Sasku Anhaltsku.

Kotouč z Nebry byl nalezen v roce 1999 na kopci Mittelberg, který se tyčí nad vesnicí Wangen v údolí řeky Unstrut, které lidé obývají nejméně 440 tisíc let. Astrální kotouč byl ukraden z archeologicky významného naleziště. Zloději jej odcizili ze zasypané kamenné mohyly nedaleko vrcholu kopce. Místo bylo obklopeno nízkou bermou o průměru asi 75 metrů. Podobné kruhovitě stavby obehnané příkopem se vyskytují po celé Evropě. Tyto nejspíše vymezovaly prehistorické kultovní nebo posvátné místo.

Kotouč z Nebry na černém trhu několikrát změnil majitele a nakonec se opět „vynořil“ v roce 2002, kdy byl o něm uveřejněn článek v Německém časopise Focus, za účelem zvýšit jeho tržní cenu.

O tomto článku se dozvěděl ředitel Muzea prehistorie v Halle - Harald Meller a za spolupráce s německou policií jej v Basileji získal zpět. Po odstranění špíny a rzi provedli muzejní odborníci řadu testů, aby určili jak a z jakých materiálů byl kotouč vyroben. Jeho stáří spadá asi do roku 1600 př.n.l. a prošel několika proměnami během staletí, kdy byl užíván.

Terč z Nebry představuje bronzový plechový kruh o průměru 32 centimetrů, na jehož lící straně jsou zlatem plátované obrazce nebeských těles: Měsíce v úplňku (v úvahu přicházelo i Slunce, ale celková koncepce kotouče ukazuje spíše na Měsíc), měsíčního srpku ve fázi dorůstání, dvou protilehlých oblouků na okraji terče a sluneční bárku a celkem 32 (původě snad 34 hvězd). 7 z těchto hvězd je označováno jako Plejády, ostatní jsou neurčitelné a je možné že byly pohyblivé, tj. že je podle potřeby na kotouči posouvali a tím naznačovali putování. Oblouky na okraji terče symbolizovaly východní a západní horizont nebo snad Mléčnou dráhu, jeden z nich byl výkopci zničen. Zadní část disku je neopracovaná, vykazuje zřetelné stopy po odlévání a můžeme na ní pozorovat obrysy těles na přední straně disku. Průměr kotouče je 32 cm, váží 2,3 kg. Na okraji má tloušťku 1,8 mm a uprostřed 4,5 mm.

Zobrazování nebeských bárek můžeme sledovat například až na Kykladech (12-13. stol. př.n.l.) nebo na jihu Skandinávie (např. na čepeli meče z Rorby).

Nejspíše se jedná o centrální náboženský symbol kolem roku 1600 př.n.l. v severských zemích.

Astrální kotouč prošel několika fázemi postupných úprav. Jako první vznikl na disku měsíc v úplňku, 32 hvězd a měsíční srpek. Následně byly zakryty dvě hvězdy, jedna přemístěna, a přibýly půloblouky znázorňující horizonty. Ve třetí fázi přibyla, nejspíše, nebeská bárka až nakonec byl kotouč po obvodu proděrován, aby bylo možné její připevnit k neznámému podkladu. V dnešní podobě nebeský disk postrádá levý horizont, který se oddělil nejspíše ještě v období pravěku.

Chemická analýza mědi v kotouči, mečích a nástrojích ukázala, že kov byl získán z jednoho zdroje, který se nacházel někde v rakouských Alpách.

Z astronomického hlediska je velmi pravděpodobné, že jedno konkrétní seskupení sedmi hvězd na disku jsou Plejády. Toto souhvězdí bylo pro řadu raných kultur důležité pro navigaci a sledování proměny ročních období. Z Mittelbergu byl v roce 1600 př.n.l. nejspíše volný výhled na vzdálené orientační body v krajině (Mittelberg je v dnešní době hustě zalesněn ale v době bronzové byl zřejmě zcela vykácen, protože lidé byli tehdy velmi závislí na dříví-topení, vaření, stavební účely, tavba rudy...atd), a když ve středním Německu začátkem března zmizí z oblohy Plejády, signalizuje to příchod období setby.

V dnešní době se astrální kotouč, který obsahuje nejstarší známé vyobrazení noční oblohy nachází v německém muzeu v Halle a je zpřístupněn široké veřejnosti.

Použitá literatura:

Meller, Harald 2004: Der geschmiedete Himmel. Die weite Welt im Herzen vor 3600 Jahren, Stuttgart.